

Vzdělávací program
ČESKÁ ŠKOLA BEZ HRANIC PAŘÍŽ

pro základní vzdělávání pro 1. a 2. stupeň

DO NITRA JAZYKŮ

*„Příliš jsem, vyznati musím, vlasti a jazyku svého milovný, takže po ničem
netoužím více, jako aby ten všelijak vzdělán a ozdoben byl.“*

J. A. Komenský

Škola: Česká škola bez hranic Paříž

Adresa: 18 rue Bonaparte
75006 Paříž

Ředitelka: MUDr. Lucie Slavíková-Boucher
Pedagogická ředitelka: Mgr. Ivana Cechlová

Kontakt: pariz@csbh.cz

Česká škola bez hranic Paříž
Entrée en France, association loi 1901
18 rue Bonaparte, 75006 Paříž
pariz@csbh.cz, www.csbh.cz/pariz

Tento dokument je platný od 1. září 2018

(...)

II. CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

II. 1. Koncepce školy

Děti školního věku jsou zapsány ke každodennímu studiu v některé ze základních škol země, kde žijí. Tam se jim dostává plnohodnotného základního vzdělání v cizím jazyce. Česká škola bez hranic se tedy v této věkové kategorii zaměřuje pouze na následující vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, nazvané „Můj český svět“ (české reálie 4. a 5. třída), Dějepis a Zeměpis českých zemí, nazvané „České země včera a dnes“ (české reálie 2. stupeň). Jejím cílem je dále harmonicky rozvíjet řečové dovednosti žáků, a to v mluvené i písemné podobě češtiny, a také jim dát srovnatelné znalosti české kultury, zvláště literatury, struktury českého jazyka, dějin českých zemí, zeměpisu České republiky, národních symbolů jako mají jejich vrstevníci vyrůstající ve vlasti. Škola usiluje o to, aby si tyto děti uchovaly pocit příslušnosti k českému národu, a zároveň se snaží jim zajistit vzdělání v oblastech, které školy v zahraničí nemohou poskytnout.

Pravidelná návštěva českého dětského kolektivu též děti vede k uvědomění si určité výjimečnosti, dítě vnímá, že oproti svým některým vrstevníkům patří navíc do jazykové a tím i kulturně odlišné dětské společnosti, postupně na to začíná být hrdé. Tato skutečnost je velmi důležitá pro jeho další vztah k České republice, k českým kořenům, kultuře a historii.

Školní výuka staví na systematické předškolní výuce, která v ČŠBH probíhá od věku 18 měsíců dítěte. Program „**Brána jazyků otevřená**“ je vzdělávacím programem pro předškolní věk, který připravuje žáky především po jazykové stránce na výuku ve věku školním – program „**Do nitra jazyků**“.

II. 2. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Škola zajišťuje vzdělání pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu svých prostorových, finančních a personálních možností. Škola se při vytváření správného prostoru pro rozvíjení osobnosti a jazykové vybavenosti každého dítěte vždy opírá o jeho rodinu a klade velký důraz na komunikaci a úzkou součinnost s rodiči.

Tyto situace jsou vždy projednávány individuálně.

II. 3. Začlenění průřezových témat

Průřezová témata se zabývají otázkami a problémy současného světa, jejich prolínání se jednotlivými předměty pomáhá dítěti lépe chápat vzájemné souvislosti. Žák tak získává komplexnější a hlubší znalost problému, který není vytržen z kontextu.

Vzhledem ke specifickému zaměření České školy bez hranic a jejímu omezenému rozsahu výuky jsou okruhy následujících průřezových témat: **Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Výchova demokratického občana** zařazovány do výuky všech předmětů pravidelně, po celou dobu školní docházky.

Tematické okruhy **Osobnostní a sociální výchovy** jsou přirozenou součástí celé výuky. Témata **Environmentální výchovy** a **Mediální výchovy** jsou do výuky zařazovány vždy, když je to vhodné: při studiu uměleckého nebo naučného textu, v kontextu současných evropských a světových událostí, při vyhledávání informací.

III. UČEBNÍ PLÁN

III. 1. Učební plán pro 1. – 5. třídu

Hodinové dotace za týden v ročníku						
Celkem 33 výukových týdnů a 165 hodin prezenčního studia/rok						
<u>Vzdělávací oblast</u>	<u>Vzdělávací obor</u>	1. tř.	2. tř.	3. tř.	4. tř.	5. tř.
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	5	5	5	4	4
Člověk a jeho svět	Můj český svět				1	1

Vzdělávací obor „Český jazyk a literatura“: Český jazyk a literatura jsou vyučovány v 1.–3. třídě v hodinové dotaci 5 hodin týdně prezenčního studia, doplněné 2 hodinami domácí přípravy. Ve 4. a 5. třídě je 1 výuková hodina českého jazyka a literatury nahrazena hodinou českých reálií. Domácí příprava v rozsahu dvou hodin je zachována. Vzhledem k tomu, že všichni žáci jsou zároveň zapsáni k denní docházce v některé ze základních škol země, kde žijí, jejich obecné komunikativní kompetence jsou zároveň rozvíjeny i tam.

Vzdělávací obor „Můj český svět“ je vyučován od 4. třídy v dotaci 1 hodiny týdně. Výuka tohoto oboru může být realizována v pravidelných výukových blocích, projektově, nebo v exteriéru, někdy i za pomoci externích spolupracovníků. Vzhledem k tomu, že velká část tohoto oboru je vyučována na základních školách, které dítě pravidelně navštěvuje, naše výuka se soustředí pouze na specifická témata dotýkající se české společnosti, historie a zeměpisu českých zemí.

III. 2. Učební plán pro 6. – 9. třídu

Hodinové dotace za týden v ročníku					
Celkem 33 výukových týdnů a 165 hodin prezenčního studia/rok					
<u>Vzdělávací oblast</u>	<u>Vzdělávací obor</u>	6. tř.	7. tř.	8. tř.	9. tř.
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	4	4	4	4
Člověk a společnost Člověk a příroda	„České země včera a dnes“	1	1	1	1

Vzdělávací obor „Český jazyk a literatura“: Český jazyk a literatura jsou vyučovány v hodinové dotaci minimálně 4 hodin týdně, každá škola má možnost tuto výuku rozšířit.

Vzdělávací obor „České země včera a dnes“ : je vyučován od 6. třídy v dotaci 1 hodiny týdně. Výuka tohoto oboru může být, stejně jako na 1. stupni realizována v pravidelných výukových blocích, projektově, nebo v exteriéru, někdy i za pomoci externích spolupracovníků. Vzhledem k tomu, že velká část tohoto oboru je vyučována na základních školách, které dítě pravidelně navštěvuje, naše výuka se soustředí pouze na specifická témata dotýkající se české společnosti, historie a zeměpisu českých zemí.

IV. UČEBNÍ OSNOVY

IV. I. ŠKOLNÍ VÝUKA

IV. I. 1. VZDĚLÁVACÍ OBLAST JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

IV. I. 1. a) Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace zaujímá klíčové postavení v koncepci České školy bez hranic, je jeho alfou i omegou. Péče o všestranný rozvoj komunikativních dovedností dětí, které žijí ve vícejazyčném prostředí, je hlavním vzdělávacím cílem školy. Hluboká, uvědomělá znalost několika jazyků a jejich kulturních prostředí, rozvíjená od útlého věku, dává žákům schopnost citlivého přístupu k odlišnostem kulturního rázu, učí je vhodně modifikovat své verbální projevy s ohledem na rozmanitost komunikačních situací, pěstuje v nich respekt k jiným lidem a porozumění pro jejich hodnoty, dává předpoklady pro snazší osvojení jiných cizích jazyků. V dnešním globalizovaném světě jsou tyto postoje a dovednosti nejen nezbytným předpokladem uplatnění na trhu práce, ale i prostou podmínkou soužití bez násilných konfliktů.

Tato vzdělávací oblast se realizuje výlučně v oboru Český jazyk a literatura, neboť kompetence v oblasti dalších jazyků jsou dostatečně rozvíjeny mimo prostředí České školy bez hranic.

IV. I. 1. b) Charakteristika předmětu ČJL

Předmět Český jazyk a literatura stojí v centru pozornosti učitelů, rodičů i žáků a je nejvlastnější příčinou existence školy. V prostředí, kde český živel rozhodně není dominantním, učí žáky poznávat své kořeny, zachovávat si pozitivní vztah k českému jazyku a kultuře, rozvíjet své vyjadřovací schopnosti v tomto jazyce.

Splnění vzdělávacích cílů předmětu český jazyk a literatura je podřízena jak pravidelná školní výuka, tak většina doplňkových aktivit nabízených žákům. Předmět je realizován v 1. – 3. třídě v časové dotaci 5 hodin týdně prezenčního vyučování a 2 hodin týdně povinné domácí přípravy realizované za asistence rodičů, ve 4. a 5. třídě pak v časové dotaci 4 hodin týdně prezenčního vyučování a 2 hodin týdně povinné domácí přípravy, která se dělí mezi český jazyk a české reálie, opět za asistence rodičů. Na 2. stupni je předmět realizován v časové dotaci minimálně 4 hodin prezenčního studia. Výsledky domácí přípravy jsou nedílnou součástí portfolia každého žáka, jsou sledovány a vyhodnocovány pedagogy, kteří také dávají rodičům i žákům pravidelnou zpětnou vazbu. Domácí příprava s podporou rodičů je nesmírně důležitým prvkem celé vzdělávací koncepce, neboť v cizojazyčném prostředí je aktivní přístup rodičů *conditio*

sine qua non úspěchu žáka. Vzhledem k nízkému počtu žáků ve třídách a skutečnosti, že všichni žáci zároveň navštěvují cizojazyčnou základní školu, jeví se toto rozvržení dostačujícím pro plné zvládnutí výstupů předepsaných Rámcovým vzdělávacím programem.

Stěžejní složkou předmětu Český jazyk a literatura je **Komunikační a slohová výchova**. Ústní komunikace je velmi intenzivně rozvíjena již v předškolní přípravě, jež tvoří nedílnou součást koncepce České školy bez hranic. Prioritou práce s žáky školního věku je harmonický rozvoj všech čtyř řečových dovedností, a to hravou a přitažlivou formou, s důrazem na aktivní metody učení.

Od zvládnutí běžných komunikačních situací na prvním stupni (útvary prostěsdělovacího stylu, jednoduchý popis a vyprávění) se přechází na druhém stupni k tréninku ústního i písemného projevu ve složitějších komunikátech. Žáci jsou vedeni k uvědomělému užívání jednotlivých útvarů českého jazyka, ke kultivovanému projevu v češtině, ale také je rozvíjena jejich obecná schopnost účinné komunikace: učí se naslouchat a zdvořile vystupovat, být platným účastníkem diskuse, vhodně argumentovat, hovořit před publikem, přizpůsobit svůj projev adresátovi. Žáci se také učí hodnotit vystupování své a svých spolužáků, neboť pouze přiměřená a nezraňujícím způsobem podaná kritika vede ke zlepšování výkonů.

Práce s texty nejrůznějšího charakteru, především pak s texty populárně naučnými, zkvalitňuje žákovu znalost českého jazyka, zvyšuje jeho dovednost kriticky nahlížet na text a zpracovat jej pro vlastní potřebu, využívat české prameny pro další studium. Velký důraz na tyto dovednosti jsou kladeny při výuce ostatních předmětů v ČŠBH, žák je však může využít i ve své cizojazyčné škole. Nejen způsobem práce s texty, ale i výběrem témat se tu oblast Jazykové komunikace mísí s oblastmi Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda; tímto způsobem jsou také do předmětu Český jazyk a literatura včleňována průřezová témata Environmentální výchova, Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Výchova demokratického občana, Osobnostní a sociální výchova.

Po celou dobu školní docházky jsou žáci stimulováni k vyjádření vlastních pocitů, myšlenek, představ, zkušeností, k uvolnění fantazie a verbální hravosti. V nejvyšších ročnících jsou poté podněcováni k uvědomělé tvorbě žánrů uměleckého stylu. Tyto aktivity (mohou mít též podobu dílen psaní, interních projektů či mezinárodních – meziškolních – soutěží) jsou vedeny snahou, aby čeština zůstala pro žáky jazykem plnohodnotným, vnitřně prožitým, v němž umějí vyjádřit i jemné odstíny svého myšlení.

Velký prostor je na druhém stupni věnován médiím. Tímto způsobem se v České škole bez hranic realizuje průřezové téma Mediální výchova. Žáci se učí orientovat v českém mediálním světě, seznamují se s klasiky české žurnalistiky (např. Havlíček, Neruda, Čapek) a v návaznosti na svou cizojazyčnou školní docházku se zdokonalují ve schopnosti rozumně s médii zacházet, nepřeceňovat jejich moc ani ji nepodceňovat, uchovávat si kritický odstup a nezávislé myšlení.

Vzhledem k výjimečné situaci žáků ČŠBH je ve všech ročnících kladen mimořádný důraz na zvládnutí socio-kulturních kompetencí v českém jazyce, na rozvoj a procvičování slovní zásoby a na spisovnou výslovnost, vzhledem k interferenci dalších jazyků. Nezanedbatelnou úlohu sehrává také socializační faktor školy, neboť ta je často jediným místem mimo rodinu, kde mohou žáci přirozeně komunikovat v českém jazyce.

Velmi důležitou pozici v období povinné školní docházky získává **Jazyková výchova**. Je nezbytným předpokladem ovládnutí spisovné formy jazyka a normativních pravidel psaného projevu. Mluvnicko-lexikální analýza češtiny také umožňuje žákům vyrůstajícím ve

vícejazyčném prostředí uvědomit si rozdíly a podobnosti v systémech jazyků, usnadňuje porozumění základům obecných struktur jazykových systémů, a tím rozvíjí kapacitu učit se cizí jazyky a schopnost abstraktního uvažování vůbec.

Je také příležitostí k hlubší úvaze nad přesným významem mnoha běžně užívaných pojmů (národní jazyk, mateřský jazyk, bilingvismus...), k zamyšlení žáka nad jeho vztahem k českému jazyku a českému národu, k uvědomění si vztahů mezi jazyky, k hledání rozdílů a podobností, k otázkám nad vztahem mezi jazykem a kulturou. Tímto způsobem je do výuky opět vtaženo průřezové téma Multikulturní výchovy.

Nelze nicméně zapomínat, že Jazyková výchova je především nástrojem k plnohodnotnému ovládnutí českého jazyka, jejím hlavním cílem je dát žákům znalosti a dovednosti potřebné pro úspěšnou komunikaci v českém jazyce. Je proto realizována v přímé návaznosti na Komunikační a slohovou výchovu, viděna optikou konkrétního využití nabytých znalostí. Vzhledem ke specifické situaci žáků se velká pozornost věnuje analýze mluvnických a pravopisných chyb (které mohou být často zaviněny neznalostí méně obvyklých slov, nikoliv nepochopením pravidla).

Prvotním úkolem **Literární výchovy** je zvládnutí hlasitého i tichého čtení v českém jazyce. Nedílnou součástí je proto práce s porozuměním textu, jeho interpretací. Od zvládnutí samotné techniky čtení (urychlené skutečnosti, že se žáci zároveň tyto techniky učí v cizojazyčné základní škole) se proto rychle přechází ke čtení s porozuměním. Důraz je opět kladen na aktivní metody učení, žáci jsou motivováni k četbě různorodých textů a velký prostor je věnován jejich osobní interpretaci přečteného, přeformulování stěžejních myšlenek.

Vzhledem k omezenému kontaktu s českým prostředím je četba pro žáky nenahraditelným zdrojem živého, bohatého jazyka, zároveň se také může stát motivací, proč češtinu dále rozvíjet. Velký prostor je proto přímo ve vyučování věnován i četbě uměleckých textů (Dílna čtení minimálně v 6. a 7. ročníku), škola nabízí žákům tituly k domácí četbě, a to buď ze svých zdrojů, nebo ve spolupráci s českými kulturními institucemi v zahraničí. Žáci se od nejnižších ročníků učí si samostatně vybírat knihy podle svých zálib, aby pro ně byla četba v češtině potěšením.

Především na 2. stupni se pozornost věnuje cílenému rozvoji čtenářských strategií. Ty jsou sice rozvíjeny i v cizojazyčných školách, často však žáci nejsou schopni převést tyto obecné dovednosti z jednoho jazyka do druhého. Žáci se také postupně seznamují s různými žánry a formami literární, divadelní a filmové tvorby, třebí svůj vkus, učí se rozeznávat kvalitu uměleckého díla, emocionálně jej prožít i analyzovat. Ve vyšších ročnících získávají přehled o vývoji české literatury a znalostí nabytých v cizojazyčné škole využijí k uvedení českých literárních směrů a proudů do kontextu evropské a světové literatury.

Podle pokynů učitele si žáci vedou záznamy o individuální četbě, a to buď formou čtenářských deníků, nebo v portfoliích. Tvůrčími způsoby je zpracovávána i společná četba v hodinách (ilustrace k textu, dramatizace, domýšlení příběhu, převyprávění obsahu z jiného úhlu pohledu, podvojný deník apod.). Rozmanité přístupy mají za cíl umožnit každému žákovi text co nejlépe pochopit, prožít, zpracovat, zároveň jsou takto znovu vytvářeny příležitosti k písemnému či ústnímu vyjádření v českém jazyce.

Velmi často se Literární výchova prolíná se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět a Umění a kultura (ta není Českou školou bez hranic samostatně realizována, dostává se však pravidelně ke slovu právě při tvůrčí práci s texty a v mimoškolních projektech). Výběrem textů a metod práce s nimi lze do výuky zařadit všechna průřezová témata (Osobnosti a sociální výchova,

Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Mediální výchova, Environmentální výchova). Cíle literární výchovy mohou být naplňovány i za pomoci externistů a vnějších podnětů, např. ve spolupráci s knihovnami a představiteli českého knižního průmyslu.

IV. I. 1. c) Výchovné a vzdělávací strategie předmětu vedoucí k budování a rozvíjení:

1) kompetencí k učení

- Komunikační a slohovou výchovu spojujeme s osobními tématy žáků a aktuálními událostmi.
- Při přípravě a tvorbě žakovských projevů vycházíme ze zmapování tématu prostřednictvím vhodných metod (rozhovory, brainstorming, myšlenková mapa...).
- Prostřednictvím portfolií vedeme žáky, aby si dokumentovali svůj dlouhodobý vývoj.
- Klademe velký důraz na domácí přípravu, posilujeme vědomí odpovědnosti žáků za vlastní učení.
- Vyžadujeme od žáků zhodnocení vlastní práce i práce spolužáků.
- Vytváříme příležitosti k práci se slovníky a jazykovými příručkami.
- Ve výuce rozvíjíme i paměťové učení – žáci se učí z paměti řady důležité pro zvládnutí pravopisu a mluvnice (např. vyjmenovaná slova, slovní druhy), memorují literární texty.

2) kompetencí k řešení problémů

- Společně s žáky vytváříme efektivní algoritmy pro řešení problémů gramatiky (určování slovních druhů, mluvnických kategorií...).
- V dialogu s rodiči učíme žáky hledat individuální způsoby řešení jejich výjimečné jazykové situace.
- Pomáháme žákům v jejich snaze najít účinné využití pro svůj bili- nebo multilingvismus.
- Podporujeme žáky k samostatnému uměleckému projevu (účast v mezinárodních soutěžích a projektech).
- Učíme žáky vyrovnávat se samostatně s dlouhodobými úkoly (portfolio, čtenářské deníky).

3) kompetencí komunikativních

- Vedeme žáky k tomu, aby se vyjadřovali srozumitelně (ústně i písemně) s ohledem na adresáta, cíl i okolnosti projevu.
- Ve výuce klademe důraz také na vzájemnou komunikaci mezi žáky, a to i v rámci různých tříd.
- Vedeme žáky k prezentaci svých názorů a postojů prostřednictvím mluvních cvičení na vybraná témata z jejich každodenního života, referátů o četbě. V následné diskusi žáci dostávají příležitost naučit se obhajovat své názory a hodnotit obsah i formu těchto vystoupení.
- Vedeme žáky k vhodnému a uměřenému používání komunikačních technologií.

4) kompetencí sociálních a personálních

- Vytváříme učební situace, při nichž si žáci vzájemně pomáhají při osvojování i opakování učiva.
- Vedeme starší žáky k péči o mladší spolužáky, a to jak při společné výuce, tak v době přestávky.
- Vychováváme žáky k respektu k odlišnosti, dbáme, aby nevhodně nekomentovali práci nebo názory ostatních.
- Umožňujeme žákům vyjadřovat své pocity, city, dojmy a nálady, a to prostřednictvím psaných i mluvních cvičení.
- Vedeme žáky k respektování vzájemně dohodnutých pravidel při různých činnostech.

5) kompetencí občanských

- Učíme žáky vhodnou formou obhajovat svůj názor a zároveň poslouchat názory jiných.
- Vedeme žáky k reflexi vybraných společenských problémů v rámci mluvních cvičení.
- Prostřednictvím volby textových podkladů rozvíjíme u žáků pocit národní hrdosti a zájem o Českou republiku, úctu ke kulturním tradicím lidstva a k rozvoji přírodních hodnot.

6) kompetencí pracovních

- Zapojujeme žáky do přípravy školních projektů.
- Učíme žáky vyrovnávat se samostatně s dlouhodobými úkoly (portfolio, čtenářské deníky).
- Učíme žáky hodnotit svoji práci i práci ostatních přiměřeně a bez zraňujících poznámek.
- Různými formami seznamujeme žáky s rozmanitými profesemi - napomáháme jim tak vytvořit si představu o volbě jejich vlastní životní cesty.

(...)

IV. I. 2. VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A JEHO SVĚT, ČLOVĚK A SPOLEČNOST, ČLOVĚK A PŘÍRODA

IV. I. 2. a) CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

Vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda není zapotřebí v ČŠBH realizovat v úplné podobě, neboť všichni žáci plní zároveň povinnou školní docházku v jiném školním zařízení, nejčastěji v některé z místních státních škol. ČŠBH tak zde pouze doplňuje výuku a výchovu zahraniční školy, a to v tématech, která nejsou v zahraničí součástí standardního kurikula.

Obecně lze říci, že v kontextu ČŠBH je tato vzdělávací oblast zaměřena na pěstování citového vztahu k českému prostředí, na rozvíjení schopnosti dětí se v tomto prostředí pohybovat, rozumět mu a cítit se v něm dobře.

Vzhledem k specifickým potřebám vícejazyčných žáků je vzdělávací oblast Člověk a jeho svět úzce spjata s vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková komunikace. Obě oblasti jsou na sobě závislé: soustavná práce s jazykem umožní žákům porozumět textům, se kterými budou pracovat; prostřednictvím těchto textů žáci rozvíjejí svoji slovní zásobu a jsou vedeni k psanému a mluvenému projevu v češtině. Obě oblasti jsou spojeny četnými texty s obdobnými tématy. Je též velmi důležité do výuky začlenit hodiny zaměřené na znalost české terminologie a pravidelně ověřovat, zda žáci rozumějí výrazům, které učitel používá.

Počet žáků se může výrazně lišit podle tříd, škola má proto možnost spojit jich několik dohromady. I forma výuky je volitelná – lze vyučovat například prostřednictvím bloků, tedy spojením několika hodin dohromady ve větších časových intervalech. Na základě možností pedagogického sboru lze též libovolně kombinovat a propojovat výuku dějepisu, zeměpisu a výchovy k občanství.

Učitel může metodiku přizpůsobit zvykům dané země, aby tak byla pro jeho žáky výuka srozumitelnější. Při zasazování českých reálií do širšího evropského a světového kontextu používá učitel pro srovnání vhodných příkladů ze země, kde škola působí, a opírá se o znalosti žáků nabytých v cizojazyčné škole. Tento způsob výuky může být zároveň přínosem pro český didaktický výzkum, který tak může být obohacen o zahraniční poznatky.

IV. I. 2. b) Výchovné a vzdělávací strategie předmětu vedoucí k budování a rozvíjení:

1) kompetencí k učení

- a. Výuku dějepisu a zeměpisu propojujeme s aktuálním děním – teoretické znalosti žáků jsou doplněny o konkrétní příklady a vedou k lepšímu pochopení současného světa.
- b. Žáci využívají pro přípravu domácích úkolů různých pramenů: literatury, internetu, rozhovorů s rodiči, atd., naučí se tak pracovat s těmito zdroji.
- c. Žáci jsou vedeni k samostatnému myšlení a práci s textem.
- d. Dějepis a zeměpis českých zemí vždy zasazujeme do širšího evropského a světového kontextu.

2) kompetencí k řešení problémů

- a. Učíme žáky srovnávat různé dokumenty a informace, naučit se propojit jednotlivé pracovní listy.
- b. Vedeme žáky k tomu, aby si uměli učivo schematicky znázornit do různých forem dokumentů (grafů, tabulek, mapek) a lépe si ho tak zapamatovat.
- c. Žáci se učí třídit informace z různých zdrojů a mít na ně kritický názor.

3) kompetencí komunikativních

- a. Vedeme žáky k tomu, aby volili vhodné termíny při popisu historických a zeměpisných jevů.
- b. Vedeme žáky k tomu, aby ve výuce opakovaně používali nová slova, která se naučili, a tím si je lépe zapamatovali.

- c. Učíme žáky převyprávět text vlastními slovy a podpořit tak jejich schopnost zapamatovat si nejdůležitější informace.
- d. Dbáme na to, aby se žáci naučili logicky formulovat své myšlenky v písemném i ústním projevu.

4) kompetencí sociálních a personálních

- a. Vedeme žáky k tomu, aby hledali společně odpovědi na otázky k výuce a aby respektovali názory druhých.
- b. Dbáme na to, aby starší žáci byli vzorem pro mladší žáky, a to po stránce jazykové i personální.
- c. Vedeme žáky k tomu, aby byli schopni vyslechnout názor ostatních, polemizovat s nimi a hájit svůj názor.

5) kompetencí občanských

- a. Dbáme na to, aby si žáci uvědomovali své občanské povinnosti a rozuměli jejich významu pro fungování státu.
- b. Vedeme žáky k ochraně českého a evropského kulturního dědictví.
- c. Žáci si uvědomují principy vývoje demokratické společnosti.
- d. Zprostředkováním informací o jejich vlasti vedeme žáky k tomu, aby si uvědomovali, že historie českých zemí je součástí jejich identity.
- e. Žáci si ve výuce osvojí obecně užívané termíny a znají symboly českého státu, se kterými se setkají v běžném životě.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A JEHO SVĚT

1. období

V 1. období (tj. 1.–3. třída) není vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět** vydělena z učebního programu, nerealizuje se jako samostatný učební předmět. Přesto je však součástí školního života: žáci se pravidelně v průběhu roku seznamují s reáliemi českých zemí, a to formou hry, nebo pomocí výtvarných či hudebních aktivit. Podle možností školy také žáci navštěvují výstavy a jiné dětem srozumitelné akce organizované zástupci českého státu v zahraničí či samotnou ČŠBH, při mimoškolních akcích si připomínají tradiční lidové svátky a zvyky.

Nejsoustavnější přípravu však žáci nižších ročníků dostávají v předmětu Český jazyk a literatura. Výběr textů ve všech složkách předmětu je směřován k českému prostředí a s texty se pracuje tak, aby se žákům vždy přiblížil i obsah. Ve 3. třídě je do literární výchovy zařazena četba českých pověstí a bájí. Cíleně se také rozvíjí slovní zásoba ze vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (určování času, názvy měsíců a ročních období, názvy rostlin, živočichů...).

2. období

Ve 2. období (tj. 4. a 5. třída) je zaveden samostatný vyučovací předmět „**Můj český svět**“. Tento předmět se dále dělí na dvě volně propojitelné části: **Místo, kde žiji – Místo, odkud pocházím** (Zeměpis) a **Lidé a čas** (Dějepis). Vyučuje se 1 hodinu týdně nebo ve vícehodinových blocích. Žáci tu poznávají minulost a současnost českých zemí. Objevují světově proslulé pamětihodnosti Prahy, ale také ostatní regiony České republiky, často v úzké návaznosti na vlastní cesty do ČR a na místa, kde žijí jejich příbuzní. Učí se orientovat na mapě

České republiky, znát názvy a umístění největších českých pohoří, nížin, řek a dalších vodních ploch, sídel. Seznamují se s nejdůležitějšími momenty českých dějin, s významnými osobnostmi naší země, s nejslavnějšími historickými památkami, poznávají symboly české státnosti.

Znalost zeměpisných, dějepisných a kulturních reálií je viděna v první řadě jako nezbytná podmínka účinné a všestranné komunikace v češtině. Bez ní by žáci ani v dospělém věku pravděpodobně nerozuměli mnoha narážkám v českých médiích, byli by ochuzeni o humor typu Divadla Jára Cimrmana, obtížně by se orientovali v organizaci života české společnosti. Učivo se zde prolíná také s jazykovou výchovou – je třeba ověřit, zda žáci znají českou terminologii, která se objevuje na zeměpisných mapách. Pro děti v ČR je toto samozřejmostí, ti kdo žijí dočasně nebo trvale v zahraničí, však například nemusejí vědět, jak se česky řekne Švýcarsko.

Práce s žáky v tomto předmětu však také dává možnost pěstovat v nich národní cítění a hrdost. Učit se jazyk tak malého státu, jako je ČR, není vždy viděno příslušníky majoritní společnosti jako smysluplné: zde si žáci mohou uvědomit, že i malé země mají světu co nabídnout, že i zde jsou místa, která vyhledávají turisté z velkých zemí, že i zde se rodí světově proslulé osobnosti.

Citový vztah k ČR je rozvíjen také způsobem práce v tomto předmětu: vychází se z prožitku každého žáka, jeho osobních vazeb ke konkrétním místům a lidem v ČR, rodinné historii. To vše mu pomáhá uvědomit si, že země, o níž se učí a jejímž jazykem mluví, je součástí jeho osobního světa.

Zároveň je tento předmět příležitostí ukázat žákům, jaké bohatství jim přináší příslušnost ke dvěma či více jazykovým a kulturním zónám. Srovnáváním a propojováním historických, zeměpisných a kulturních informací si žáci jednak tříbí své myšlení a rozšiřují celkové znalosti o světě, především se pak učí toleranci, respektu, nadhledu a vzájemné úctě (průřezové téma „Multikulturní výchova“).

Žáci se dozvědí také základní informace o politickém systému ČR, a to z praktických důvodů (vědět, na jakou instituci se mají kdy obracet) a také z výchovných – úcta k demokracii a k občanské odpovědnosti.

(...)

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A SPOLEČNOST, ČLOVĚK A PŘÍRODA

3. období

Ve 3. období (tj. 6. až 9. třída) pokračujeme vyučováním předmětu „České země včera a dnes“. Rozsah výuky je 1 hodina týdně, včetně domácích prací, nebo vícehodinové bloky. Žáci absolvují výuku světových dějin, zeměpisu a občanské výchovy v zemi, kde žijí, soustředíme se proto pouze na učivo, které se váže k České republice. Učiva je tak méně, můžeme tedy spojit v případě potřeby vždy dvě třídy dohromady a vyučovat ve skupinách, například 6. + 7. třída a 8. + 9. třída. Vzdělávací obsah navazuje na předmět „Můj český svět“ a soustředí se především na moderní dějiny. Záměrně se zde již neopakuje pravěk a středověk, s jasným cílem vyhradit dostatečný čas procesu utváření novodobého českého národa v 19. století, vzniku samostatného

státu a jeho vývoji ve 20. století. Dějepis pro žáky 2. stupně tak začíná reformami vlády Marie Terezie a Josefa II. jako předzvěstí modernity, navazuje období národního obrození, sleduje vývoj v rámci rakouského císařství a konečně vznik a vývoj československého a posléze českého státu po současnost.

Témata starších českých dějin mohou být probírána projektově, zejména s ohledem na místní souvislosti a aktuální příležitosti (významná výročí (Karel IV. a role Lucemburků v česko-francouzských vztazích), výstavy českých umělců v zahraničí apod.). Propojení jednotlivých historických témat s aktuálním děním je pro žáky zajímavé i smysluplné a podporuje utváření souvislostí.

Výuka zeměpisu se věnuje všem tématům spojených s Českou republikou: žáci se učí o poloze, přírodních podmínkách, obyvatelstvu a hospodářství ČR; dále probírají regionální zeměpis ČR.

Do výuky jsou pravidelně zařazována průřezová témata z literární výchovy a výchovy k občanství. Například v hodině o národním obrození žáci pracují s pojmem vlast a vlastenectví. Zamyslí se nad tím, proč národní buditelé bojovali o zrovnoprávnění českého jazyka s němčinou. Vícejazyčných žáků, kteří umí kromě češtiny minimálně jeden cizí jazyk a dalším světovým jazykům se učí ve škole, se toto téma přímo týká. Umožní jim uvědomit si, jak je důležité pravidelně používat češtinu ve společnosti lidí, kteří mluví jiným jazykem.

Ve výuce je kladen důraz na srovnávání českých reálií s ostatními zeměmi střední Evropy, o kterých se většinou žáci ve své škole mnoho nedozví, ale také s významnými evropskými a světovými zeměmi. Tímto způsobem jsou vedeni k tomu, aby nepovažovali výuku českých reálií za učivo navíc ke své povinné školní docházce, ale jako obohacení výuky země, kde žijí. Rozvíjejí se tak jejich srovnávací schopnosti a budují si zároveň základ své multikulturní identity.

Pro rozvoj slovní zásoby je kladen zvláštní důraz na práci s historickými prameny v dějepise a s nejnovějšími texty z médií či s krátkými úryvky z odborné literatury v zeměpise. Do pracovních listů je pak nutné pravidelně uvádět definici použitých výrazů, které žáci neznají.

Při probírání dějin 20. století je zvláštní pozornost věnována životu za komunistického režimu. Žáci, z nichž někteří se narodili v zahraničí a do České republiky jezdí pouze na prázdniny, mají často zkreslenou představu o tomto období. Možnost svobodně cestovat a žít v zahraničí berou jako samozřejmost, ale neuvědomují si, že tuto svobodu Češi získali teprve nedávno. Je také nutné jim vysvětlit, jaké stopy zanechalo čtyřicet let komunistického režimu, aby pochopili, jak velkým vývojem česká společnost za poslední desetiletí prošla a aby dovedli ocenit význam našeho „návratu do Evropy“ prostřednictvím členství v Evropské Unii.

ČŠBH může do výuky zařadit podle svých časových možností dílny zaměřené na konkrétní téma, a doplnit tak probírané učivo. Jedním z témat může být právě život za komunismu. Učitel zadá žákům s časovým předstihem domácí přípravu, aby pak mohl vycházet z jejich konkrétních znalostí.

Při výkladu zeměpisného učiva je kladen důraz na provázání teoretických informací se současným děním v zemi. Například ve výuce o vodstvu ČR je teoretická část o lokalizaci jednotlivých vodních zdrojů propojena s problematikou záplav. Učivo je tak probíráno dynamickým způsobem. Žák je veden k tomu, aby se naučil analyzovat grafy, statistiky, mapy a další typy zdrojů.

Žáci se v největší možné míře aktivně podílejí na výuce. Během hodiny pracují s historickými prameny, mapami či multimediálními zdroji, aby se naučili vyhledat v dokumentech podstatnou

informaci a shrnout je vlastními slovy. Sami vytvářejí historické a zeměpisné mapky, doplňují tabulky a hledají historické problematiky k probíranému učivu. Účelem je, aby výuka pro žáky nepředstavovala sérii dat a názvů, které se musejí naučit z paměti, ale aby v nich podnítila chuť a zájem dozvědět se o zemi svých rodičů či prarodičů něco více.

(...)